

УДК 378.14

О.Є. Хоменко

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ГІРНИЧОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Наведено низку заходів на 2005/06 навчальний рік щодо впровадження системи підготовки кандидатів наук у НГУ. Розкрита мета, сутність, рівень апробації, основні складові запропонованої системи та результати, які плануються отримати.

Приведен ряд мероприятий на 2005/06 учебный год по внедрению системы подготовки кандидатов наук в НГУ. Раскрыта цель, сущность, уровень апробации, основные составляющие предложенной системы и результаты, которые планируется получить.

Activities on 2005/06 studying year in system implementation directed on Ph.D. preparation are presented. Aim, purpose, implementation level, main elements of this system and planned results are considered.

Метою створення системи підготовки спеціалістів вищої кваліфікації є необхідність уникнення зростаючої кадрової проблеми, викликану розривом поколінь, шляхом зміцнення покоління викладачів віком молодше 30 років, за рахунок повного розкриття та реалізації творчого потенціалу студентів, аспірантів та молодих вчених у науковій, педагогічній та організаційній сферах діяльності університету (рис. 1).

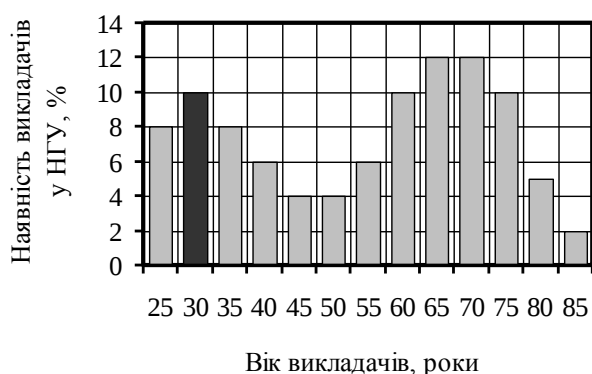

Рис. 1. Графічна інтерпретація розриву поколінь

Сутність запропонованої системи полягає у створенні в університеті сприятливих умов для активізації студентського наукового товариства (СНТ) та ради молодих вчених (РМВ), за рахунок їх тісної співпраці з керівною вертикаллю влади університету, шляхом винесення питань на рівень деканів, вчених рад факультетів або інститутів, проректора з наукової роботи, ректора і вченої ради університету.

Передумовами створення системи було узагальнення досвіду роботи відділення поглибленої фундаментальної підготовки, студентських наукових товариств та рад молодих вчених провідних вищих навчальних закладів України, а також необхідністю вирішення соціально-кадрових завдань, які сьогодні поставили перед викладачами та студентами нашого університету.

Запропонована система пройшла достатню апробацію у період її розробки. Всі матеріали стосовно результатів роботи відділення поглибленої фундаментальної підготовки та подальшого його розвитку доповідались наприкінці 2005 року у Міністерстві освіти і науки

України. Окрім цього, отримані результати були представлені та обговорені на міжгалузевій науково-методичній конференції у Кривому Розі [1]. Впровадження запропонованої системи почалося з розпорядження № 4 від 17.01.06 р. щодо удосконалення організації студентської наукової діяльності та здійснилося наказом по університету № 65 від 15.03.06 р.

Основними складовими запропонованої системи є три модулі. Перший – це СНТ, яке складається з факультетських та кафедральних СНГ. У другий модуль увійшла рада молодих вчених та низка організаційних заходів для поліпшення їх спільної роботи. Це система відбору кандидатур стосовно навчання в аспірантурі; затвердження кандидатур наукових керівників і студентів, тестування їх роботи, матеріального стимулювання, поглибленої фундаментальної підготовки та співпраці з аспірантами та молодими вченими. Третій модуль – це гілка організації, контролю й удосконалення роботи студентського товариства з молодими вченими, до якої увійшла керівна вертикаль: ректор – декан – завідувач кафедри – керівник наукового напрямку та їх заступники з наукової роботи у межах університету, факультетів, кафедр та окремих наукових напрямів (рис. 2).

Система відбору кандидатур для навчання в аспірантурі. Відбір кандидатів для навчання в аспірантурі виконується випусковими кафедрами відповідно до паспортів спеціальностей. Розробка паспортів ґрунтується на ліцензії університету з підготовки фахівців, відповідно до якої розробляються плани навчання в аспірантурі. Це дає можливість визначати необхідну кількість у спеціалістах, спеціальностях, спеціалізованих вчених рада тощо.

Система затвердження кандидатур наукових керівників і студентів. Передумовою затвердження наказів стосовно організації роботи студентів та їх наукових керівників є виконання таких необхідних пунктів: участь у науково-технічних олімпіадах і конференціях (2 рази на рік); відвідування засідань наукових семінарів і спеціалізованих рад (щомісяця); участь у науково-дослідних роботах на реальних посадах (виконується постійно); складання індивідуального плану роботи студента, звітів та доповідання їх на засіданні кафедр (вересень, лютий), видання статті (1 раз на рік).

Рис. 2. Загальна структура запропонованої системи

Система тестування роботи наукових керівників і студентів. З метою контролю рівня відвідування занять, залучення студентів до наукової і видавничої робіт та контролю роботи наукових керівників здійснювалась звітність наукових керівників. У звітах відображають наступні пункти: участь у науково-технічних олімпіадах і конференціях; відвідування засідань наукових семінарів і спеціалізованих рад; участь у науково-дослідних роботах на реальних посадах; складання та виконання індивідуального плану роботи студента; складання звітів та доповідання їх на засіданні кафедр (вересень, лютий); підготовка до друку та видання наукових статей та тез доповідей (1 раз на рік).

Система поглибленої фундаментальної підготовки. Дисципліни поглибленої фундаментальної підготовки обираються керівниками наукових напрямів і включаються до вибіркової частини індивідуальних навчальних планів студентів. Індивідуальний навчальний план рівня магістр передбачає обов'язкове вивчення філософії, іноземних мов та спеціальних предметів в обсягах, достатніх для виконання розділів наукових робіт. Для вивчення дисциплін поглибленої фундаментальної підготовки зі студентів можуть формуватися навчально-наукові групи чисельністю не менше п'яти студентів для рівня бакалавр і не менше трьох студентів для рівня магістр.

Система матеріального стимулювання роботи наукових керівників і студентів. За результатами звітності та конкурсного відбору наказом по універ-

ситету призначаються стипендії видатних вчених університету, доплати ректора за рахунок коштів відповідних фондів та спеціального фонду НГУ.

В обов'язки аспірантів і молодих вчених входить постійне роз'яснення членам СНТ умов участі у науково-технічних олімпіадах і конференціях; відвідування засідань наукових семінарів і спеціалізованих рад; залучення до участі у науково-дослідних роботах; складання та виконання індивідуальних планів роботи; складання звітів та доповідання їх на засіданні кафедр; підготовка до друку і видання наукових статей і тез доповідей; участь у роботі СНТ та РМВ НГУ.

Окрім обрисованих модулів, структура складається з відповідних рівнів контролю якості професійного зростання студентсько-аспірантської спільноти. До університетського рівня входять ректор, проректор з наукової роботи, керівник та голова студентського наукового товариства. До факультетського рівня потрапили декани, їх заступники з наукової роботи та факультетські студентські наукові гуртки. У кафедральному рівні контролю задіяні завідувачі кафедр, їх заступники з наукової роботи та кафедральні студентські наукові гуртки. Первинними студентськими науковими угрупованнями є наукові напрями, до яких входять провідні професори або доценти; талановиті та соціально-активні молоді вчені, аспіранти та студенти.

В обов'язки проректора з наукової роботи входять: удосконалення та контроль роботи структури СНТ за рахунок впровадження додаткових розпоряджень (вере-

сень, лютий); участь у проведенні семінарів СНТ (вересень, лютий); впровадження стимулюючих заходів для підвищення кількості й якості проведення науково-технічних олімпіад і конференцій (виконується постійно); стимулювання відвідуваності засідань наукових семінарів і спеціалізованих рад, участі у науково-дослідних роботах та опублікування результатів досліджень членами СНТ (виконується постійно).

В обов'язки наукового керівника СНТ входить: організація проведення семінарів СНТ (щомісячно); узгодження планів роботи (щомісячно); організація винесення питань на рівень деканів і вчених рад факультетів (інститутів), проректора з наукової роботи, ректора і Вченої Ради НГУ; організація обрання голови, заступника та секретаря СНТ (вересень, лютий); контроль складання та дотримання плану роботи СНТ (що вересня); контроль проведення організаційних зборів членами СНТ (виконується постійно); контроль оновлення бази даних на голів, заступників, секретарів та членів СНТ (вересень, лютий).

В обов'язки деканів факультетів входить: удосконалення та контроль роботи структури СНГ факультету за рахунок впровадження додаткових розпоряджень (вересень, лютий); контроль проведення семінарів СНГ факультету (щомісячно); впровадження стимулюючих заходів для підвищення результатів роботи СНГ факультету (виконується постійно); додаткове матеріальне стимулювання з отримання членами СНГ факультету високих навчальних та наукових результатів (виконується постійно).

В обов'язки заступників деканів з наукової роботи входить: організація і контроль обрання голів факультетських СНГ головами кафедральних СНГ (вересень, лютий); контроль складання планів роботи факультетських СНГ (вересень, лютий); контроль проведення організаційних зборів членами СНГ факультету (виконується постійно); контроль оновлення бази даних на голів, заступників, секретарів та членів СНТ факультету, в яку входять: прізвище, ім'я та по батькові; інститут, факультет, випускова кафедра; спеціальність, курс і група; номер мобільного телефону, електронна адреса, домашня адреса (вересень, лютий).

В обов'язки завідувачів кафедр входить: формування та затвердження структури СНГ кафедри (виконується постійно); контроль проведення семінарів СНГ кафедри (щомісячно); впровадження стимулюючих заходів для поліпшення результатів роботи СНГ кафедри (виконується постійно); виконання матеріального стимулювання стосовно отримання членами СНГ кафедри високих навчальних та наукових результатів (виконується постійно).

В обов'язки заступників завідувачів кафедр з наукової роботи входить: організація і контроль обрання голів кафедральних СНГ заступниками старост груп з наукової роботи (вересень, лютий); контроль складання планів роботи кафедральних СНГ (вересень, лютий); контроль проведення організаційних зборів членами СНГ кафедри (виконується постійно); контроль оновлення бази даних на голів, заступників, секретарів та членів СНТ кафедри (вересень, лютий).

В обов'язки керівників наукових напрямів входить: формування та затвердження структури СНГ кафедри (виконується постійно); контроль проведення семінарів СНГ кафедри (щомісячно); впровадження стимулюючих заходів для поліпшення результатів роботи СНГ кафедри (виконується постійно); подання на матеріальне стимулювання за високі навчальні та наукові результати (виконується постійно).

Контролером результатів роботи системи є завідувач аспірантури та докторантури. Спираючись на аналіз рівня підготовки абітурієнтів аспірантури, результатів роботи аспірантів та темпів захисту дисертаційних робіт, робляться висновки щодо якості втілення системи, як у цілому по університету, так і в окремих його підрозділах. *В обов'язки завідувача аспірантури входить:* організація на факультетах розробки кафедральних паспортів наукових спеціальностей, які повинні регулювати забезпеченість викладачами наукових напрямів (щовересня).

Головним результатом впровадження системи є отримання студентами наукових результатів, аспірантами педагогічного досвіду, а молодими вченими організаційних здібностей. Тобто, кожен абітурієнт аспірантури матиме досвід участі у науково-технічних олімпіадах і конференціях, засіданнях наукових семінарів і спеціалізованих вчених рад, участі у науково-дослідних роботах, розробки індивідуальних планів роботи; складання, виконання та доповідання отриманих результатів на засіданнях кафедр, підготовки до друку та видання наукових статей. Кожен випускник аспірантури окрім високих наукових результатів матиме значний педагогічний досвід. Після захисту дисертацій комплексний рівень отриманих знань і умінь дасть можливість молодим вченим успішно оволодіти науково-методичними, навчально-видавничими та аналітично-організаційними здібностями.

Розроблена та впроваджена система дасть змогу відслідковувати та успішно усувати більшість відомих недоліків у підготовці фахівців вищої кваліфікації. Це й недостатня забезпеченість фахівцями або їх відсутність; це й регулювання якості підготовки кандидатів наук та темпів захисту дисертаційних робіт; це й підготовка фахівців на методичні, видавничі та організаційні посади НГУ. Роботи з удосконалення системи тривають. Попереду обрання кандидатур наукового керівника студентського наукового товариства та його голови, а також відновлення структури університетської ради молодих вчених і налагодження роботи всіх складових системи між собою.

Список літератури

1. Заходи підвищення ефективності науково-дослідної роботи у підготовці студентів до магістратури та аспірантури / Півняк Г.Г., Бондаренко В.І., Кошка О.Г., Хоменко О.Є. // Матеріали галузев. наук.-метод. конф. "Роль галузевих стандартів у підготовці фахівців гірничо-металургійного профілю". – Кривий Ріг: КТУ. – 2005. – С. 10-14.

Рекомендовано до публікації д.т.н. Кузнєцовим В.Г. 20.04.06.